

Szer kultuszából a megye is töltekezhet

A megyék első országos gyűlésének tiszteletére rövid egy hónap alatt készült el Balzovich László és Kristó Gyula A csongrádi régió 1100 éve című könyve. A régió, a megye, a középszintű közigazgatás történetéről beszélgettünk a szerzőkkel.

■ **Hogyan fér össze a magyar nép kárpát-medencei történetét jelző 1100 esztendő, és egy modern fogalom, a régió?**

K. Gy.: – A régió kifejezés az utóbbi évtizedben igazgatótörténeti jelentést is kap, de e munkában mi tájegység értelemben használjuk. A címválasztást indokolja, hogy a csongrádi térség 1100 évének történetét foglaljuk össze. Ez pedig 140 évet jelent a megye előtti időből, illetve arra utal, hogy megszületése után Csongrád megye sem állandóan ugyanazon határok között működött.

■ **Mi a magyarázata annak, hogy a Körös és a Maros torkolata közti, a Tisza két partjára kiterjedő terület máig Csongrád megyének nevezik, holott a régió közigazgatási központja már régen nem a Körös-toroki település?**

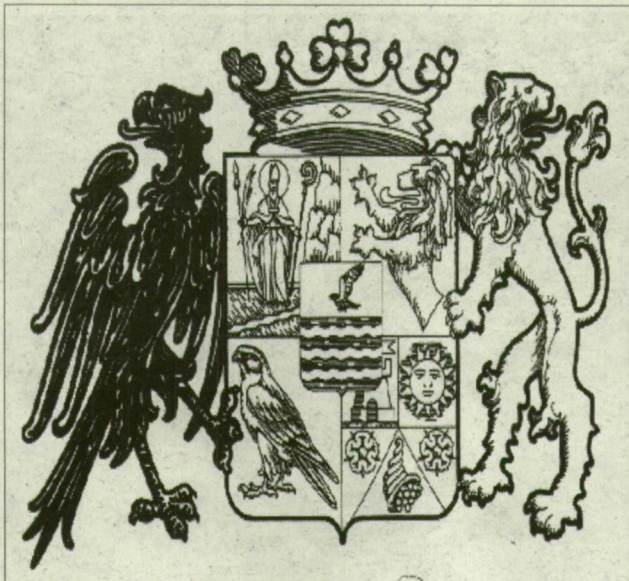
K. Gy.: – A megye történetében az állandóságot a középszintű közigazgatási funkció jelenti. A megye kiterjedése, hatásköre az idők folyamán változott. Az első megyeközpont ténylegesen Csongrád volt, s úgy rögződött, hogy bizonyos területek Csongrádhoz tartoznak. Ezért a változó kiterjedésű és szerepű megye legitimációját az eredeti el-

nevezés megőrzésében találja meg.

■ **Magyar sajátosság a területi igazgatás megyei szervezetének létrehozása, közel ezeréves fennmaradása. A megye azonban korszakokként mást és mást jelent. Melyek a megye történetének főbb szakaszai?**

K. Gy.: – A középkor két megye-típusa: a királyi, illetve a nemesi vármegye. A tatárjáráig létező királyi vármegyére a megyén belüli királyi birtokok és királyi joghatóság túlsúlya jellemző. A XIII. század második felében, a XIV. században létrejövő nemesi vármegye egyfajta demokratizálódást indított el: a visszaszoruló királyi hatalom helyére, a király rovására megerősödött nemesség lépett.

B. L.: – Az 1848-ig fennmaradó nemesi vármegye kettős funkcióval rendelkezett. Közvetítette a központi akaratot, de önkormányzati funkciója is létezett, az adott politikai erőviszonyoktól függő erősséggel. A kiegyezés hozta létre a polgári vármegyét, mely 1945-ig funkcionált. Az 1945–50 közötti átmeneti időszakban a közigazgatást „ellepték” a pártok, vitatva a középszint sorsát. A pártok elképzelése közül az egyik legismertebb az Erdei-féle város–megye kon-

ceptió. A vitát a szovjet típusú tanácsrendszer bevezetésének elrendelése „lezárta”. Az 1950-től élő szocialista megye önkormányzati jellegének látszatszerűsége a tanács törvények következtében változott: a kettős funkció helyreállításának irányába mozdult. A rendszerváltozás utáni megyének viszont mindkét funkcióját megcsonkították.

■ **A megyék tán épp ezért összefogtak: első országos gyűléseket tartják. A megyék szövetkezésének mely történelmi példájából meríthetnek erőt?**

K. Gy.: – A XIV. században már kitalálták, hogy 3–5, egymással határos, hasonló problémákkal küszködő, így azonos érdekű megye gyűlését hívta össze a király megbízásából kiszálló nádor. Arra is van példa, hogy egyetlen királyi megbízott 4–5 megye ispáni tisztét is

betöltötte. Tehát a megyék egymásra utaltságának királyi hatalom által való legitimálása középkori találmány.

B. L.: – A polgári időszakban a megyék levelezés útján tartották egymással a kapcsolatot. A megyéknél rosszabb érdekérvényesítési lehetőségekkel rendelkező városok tartottak országos gyűlést, adtak ki lapot.

■ **Tehát a megyéknek eddig nem volt szükségük arra, hogy országos gyűlésen tisztázzák helyzetüket és jövőbeli esélyeiket. Az első ilyen összejövetelnek különös atmoszférát ad, hogy az ópusztaszeri Árpád-emlékmű köré gyűlnek a megyei önkormányzatok képviselői.**

K. Gy.: – Szernek, a mai Ópusztaszernek a XIII. század elején, Anonymus munkájában fordul elő az a szerepkör,

mala salutis munitur
itui fuerunt. a die illo
cupat. de victoria apud duos
adepta victoria hinc e
stagnum qd dicitur curruet
illam gemelsen. xix die
s ordinaverunt omnes e
omnia nra et qualiter
his. uel qualiter iudicium
comulso. ibi etiam dix

Blazovich László

Kristó Gyula

A CSONGRÁDI RÉGIÓ 1100 ÉVE

Et dix locum illum de
aa usq; ad stagnū botia.

mintha itt a honfoglalás korában „országgyűlést” tartottak volna, ahol elrendelték az ország ügyeit, „szeret ejtették” az ország dolgainak. Ez történetileg aligha valószínű. Nem vitás, hogy a honfoglalás időszakában is voltak „megbeszélések”, de nem a mai értelemben vett „országgyűlés” jellegűek. Szerre legalább egy középkori adat van, melynek 99 százalékos a hiteltelensége, mégis elfogadhatóbb zarándokhely, mint egy önkényesen,

ma kijelölt pont az ország területén. Egy nemzetnek szüksége van egy olyan helyre, ahova elzarándokolva szembeülhet múltjával, föltöltekezhet a történelmi inspirációk révén. A történész is elfogadja, hogy Ópusztaszer a magyar honfoglalás szimbóluma, a magyar államalkotó génusz kifejezője lett.

B. L.: – Szernek e középkori hagyományokon alapuló kultuszát éltetni kell.

Újszászi Ilona

■ **Mi lehettem volna, ha születésemtől fogva a szülőfalumban maradok? Boldog traktoros, könyvelő, valamiféle jobb sorsra érdemes tisztviselő? Esetleg tanító? Talán az utóbbi. Csakhogy én a virágzó mezőgazdaság korszakában gyorsan és lelkesen elszakadtam a földtől, a parasztizálástól, meg a falumtól.**

Egy időben az a gondolat is foglalkoztatott, hogy esetleg agrárértelmiségként feltaláltam volna-e magamat a nagyüzemi gazdálkodás keretei között? Elképzelhető. Bár, annak ellenére, hogy még most is élehalok a munkáért, nem tudom/tam volna elviselni, ha lépten-nyomon belebeszélnek (parancsolnak) az önmegvalósítási terveimbe, törekvéseimbe, s ha annyi önállóságot

– felelősséggel együtt persze – sem hagynak, mint amennyi a személyiségi jogaimmal jár.

Ma meg ugye a magyar agrárértelmiségiek helyzete elég labilis. Mit is csinálhatnék, ha a helyükben vagyok? Mi lenne a tipikus reakció a társadalmi változásokra? Biztos vagyok abban, hogy néhány hónapon belül már látványosan választ kapunk erre a kérdésre is, elcsitulnak, elrendeződnek a föld-ügyek (már amennyire), s kiderül/het/, ki, mekkora területeket (értékeket) hasított ki (vett, bérelt, csalt stb.) magának.

Most úgy tűnik, állandósult a csatazaj. Előbb a különböző törvények – melyek átalakítják az agráriumot – Nyugathoz közelítik a gazdálkodásunkat, aztán a mezőgazdaság mély

Kinek sül az új kenyér?

váltsága következtében a szövetkezetek és más csatlakozó érdekképviselések demonstrációval, tiltakozó megmozdulásokkal való fenyegetőzése, a panaszkodás meg nem hallgatása, és természetesen a nagyfokú jövedelemhiány miatt, legutóbb pedig a föld-ügy borzolta fel a kedélyeket. A magyar föld ügye.

Nem egy párt azt vallja ugyanis, akié a föld, azé a haza. Semmiképpen nem szeretnék tehát, ha az őszi hónapokban parlament elé kerülő földtörvény-tervezetben olyan kitételek is szerepelnének, amelyek a külföldi tőkének korlátlan (vagy akár kismér-

tékben is) vásárlási lehetőséget nyújtanának. Szerintük ugyanis ez a cselédsorshoz, a zsellérvilághoz vezetne.

Valóban, napjaink egyik izgalmas és hosszú évtizedekre, generációkra kiható kérdése, kié is lesz a magyar föld? Az átmeneti állapot, amely talán nem törvényszerűen kialakult, igen hosszú nyúl/hat/ik majd, tehát úgy kell szabályozni a legértékesebb kincsünket – hiszen a magyar termőföld értéke nagyobb, mint az összes ipari objektum értéke –, hogy ne idegenek prédája legyen! Néhány sajnálatosan szerencsétlenül nyélbe ütött privatizáció – akár az

ágazatnál maradvány is – elriasztó képe is motiválhatja a pártokat eme véleményük megfogalmazásában. Elég volt a csődökből és a félresikerült privatizációkból! Ne áruljuk ki lábunk alól a szülőföldet!

Könnyen meglehet, hogy ez a csatazaj elhúzódik a parlamenti választásokig. Tökét is kovácsolnak belőle – nem kevesen. Hiszen szépen hangzik: az itt élők tulajdonába kell adni a földet, s azt is maximálni, bizonyos nagyságrenden felül fenntartani a tilalmi listát. Nincs nálunk értéke még a földnek, potom pénzért juthatnak hozzá a licitálók, de egyáltalán (sajnos), a magyar paraszt nem képes arra, hogy nagyobb területeket vásároljon és ültetőképes birtokot varázsoljon elő egyik napról a másikra. A szakminisztérium (a földtörvény-tervezet készítője) sorolja a maga érveit. S nem minden ráció nélkül. Érdemes figyelni rá! Melyek ezek? Éppen a nyugati világ tapasztalatait vették figyelembe, ahol már igencsak busás ára van a földnek, s miért ne jöhetne be így legalisan a külföldi tőke – legalább ellenőrizni lehet –, különben is a háború előtt, pontosabban a két háború között Magyarországon voltak külföldi tulajdonú birtokok. S nem pusztult bele az ország. Valóban, a krónikás találkozott több ilyen gazdasággal is, például a Viharsarokban. Meglepődve tapasztalta, hogy amikor a „felszabadító” szovjet csapatok előzőnlötték a szóban forgó vidéket, egyik kezükben a géppisztolyt, másikkban a csokoládét, zászlajukon pedig a szabadságot hozva, ezeket a birtokokat nem

fosztották ki. Ha tehetnék persze, elcserélték szovjet érdekeltégűre!

Azzal is védekezik még a miniszter: nem érti, miért követelik egyesek a fejét, hiszen ez csupán egy tervezet, amelyet a tárca megvitatt, majd az Országgyűlés, tehát lehetőség és mód van a korrigálására. Különben is, az egypárti diktatúrában volt jellemző az ilyen – csak nem cipeljük tovább, nem fáradunk el abban a negyven évben? –, hogy ajánlások helyett utasításokat adjanak, sugalljanak a szaktárcának.

Nemzeti kérdés a föld. Sokat és sokáig vitatkozhatni rajta. Annak örülni lehet, hogy nem a jelenlegi siralmas állapotokat tekintik alapnak, amikor is ugye megdöbbenően lecsökkent az állatállomány – a hetvenes-nyolcvanas évekhez képest 41 százalékkal –, kevesebbet terem a föld, s a még ekkor juttató termékeket elkötyvetélik az egymással szóba se álló, versengő külkereskedők, amikor is az állambácsi nem fogja már senkinek sem a kezét, hogy éppen most vess, arass, házassodj és szüljél sztahanovistákat, nagykorú polgárként magad döntessz – és magad mehetsz tönkre!

Hol van itt a bor, búza, békesség? Örülhetünk, hogy az ország kenyere megtermett. S az már igazán művésze a szakmának, aki ilyen viszonyok közepette (aszály, jégverés, adózás stb.) egy fillérből két krajcárt tud csinálni.

Épeszű ember irigyelheti?

Sz. Lukács Imre

Tóth Valéria domborműve